

Beskyttelse og genetablering af havmiljøet trænger til nationalt fokus

Tab af levesteder og arter er et stort problem i Danmarks hav- og kystområder. Der er behov for både bedre beskyttelse og storskala naturgenopretning, hvis Danmark skal have et sundt havmiljø. Natur- og biodiversitetspakken har glemt havet.

Med ca. 7300 km kystlinje er Danmark en udpræget kystnation og blandt de lande i verden, der har mest kyst i forhold til landareal. Størstedelen af befolkningen lever derfor tæt på kysten, og et sundt havmiljø er fundamentet for mange rekreative interesser og udgør grundlaget for et produktivt og artsrigt hav. Kystnære habitater som strandenge, ålegræs og tangskove er nøglen til en stor del af biodiversiteten, fordi de er levested, fødekammer eller opvækstområde for mange smådyr og fisk. Men havmiljøet, habitaterne og den marine biodiversitet er under stort pres. Da denne verden er skjult under havoverfladen er det imidlertid vanskelig for de fleste mennesker at forstille sig hvordan et sundt havmiljø kunne se ud, og måske derfor overser mange, også politikerne, behovet for at sikre et sundt havmiljø.

Samtidigt er der dog stor folkelig opbakning til at sikre et bedre havmiljø. Det viste den nyligt afholdte konference "Vores Hav – en demokratisk samtale om havmiljøet" (<https://voreshav.dk/>) med al tydelighed. Her har et borgerpanel fremlagt en lang række anbefalinger til politikerne om deres bud på, hvad der skal til, og genetablering og beskyttelse af marine habitater er højt på listen. Engagerede danskere har rundt omkring taget skeen i egen hånd for at bidrage til Danmarks sunde havmiljø. De seneste 5-10 år er der opstået lokale initiativer og nye foreninger, der vil genskabe livet i havet. Det handler f.eks. om at genskabe stenrev ved Sønderborg Bugt og Køge Bugt, om udplantning af ålegræs i Odense Fjord og Horsens Fjord, og det handler om at genskabe muslingerev i Nørre Fjord og Vejle Fjord og etablere havhaver og sikre skånsomt fiskeri. Tiltagene er drevet af ildsjæle, som finder finansiering f.eks. via fonde, og går i gang med at genskabe Danmarks havnatur, som politikerne har overset i årtier. Men der mangler national koordinering af erfaringer og planer om genetablering og beskyttelse af havmiljøet og nationale investeringer for at sikre den nødvendige skala i genopretningen. Vi opfordrer derfor politikerne til at ride med på bølgen af lokale projekter for at genskabe naturen i vores havområder og investere i storskala genetablering af kystnære levesteder for dyr og planter.

I 2009 udlagde Miljøstyrelsen 86.000 tons sten fra Norge på havbunden 11 km NØ for Læsø for at genoprette huledannende stenrev. Billedet til venstre viser området før udlægning af sten. Til højre ses det huledannede rev begroet af store tangplanter i 2016. Revet tiltrækker også en masse fisk og havpattedyr. Fotograf: Karsten Dahl.

Natur- og biodiversitetspakken er et flot initiativ, men de afsatte resurser til havet (10 mio. kr. ud af 888 mio. kr.) kan kun genetablere en brøkdel af den tabte danske havnatur. Der er behov for at fjerne diger så

lavvandede områder og naturlige strandenge reableres, plante ålegræs, så tidligere tiders ålegræsbede udbredes, og genetablere holme og stenrev samt muslinge- og østersrev. Aktiv naturgenopretning skal suppleres med naturbeskyttelse. Det giver f.eks. ikke mening, at etablere muslingerev eller ålegræsenge, hvis der fortsat fiskes med bundsløbende redskaber i området. Her skal naturgenopretning suppleres med krav om skånsomt fiskeri. Der er et stort behov for at identificere, hvor og hvor meget, der skal beskyttes og genoprettes for at sikre en robust udbredelse af naturtyperne. En bred national indsats for genetablering og beskyttelse af havmiljøet vil også støtte op om Vandrammedirektivet, Habitatdirektivet, og Havstrategidirektivet, som Danmark har forpligtet sig til at leve op til, men som endnu er langt fra at blive opfyldt.

Naturgenopretning som win-win for biodiversitet, vandkvalitet, kystbeskyttelse og kulstofdræn

I årtier har strandenge, ålegræsenge og tangskove lidt store tab. Beskyttelse og genoprettelse af disse tabte levesteder er naturbaserede løsninger på en lang række problemer inden for klima, miljø, natur og biodiversitet. Erfaringer fra både Danmark og udlandet viser, at genopretning af kystnære levesteder har mange positive effekter. Sunde kystnære miljøer styrker biodiversiteten ved at sikre levesteder for bl.a. smådyr og fisk og fremmer samtidig naturens evne til at fjerne eller tilbageholde næringsstoffer og lagre CO₂. Sunde kystnære miljøer giver også naturlig kystbeskyttelse, da havets skove dæmper bølgeenergien og derved begrænser kysterosion og tilbageholder partikler der gradvist hæver havbunden. Det betyder, at naturgenopretning også kan bidrage til at beskytte vores boliger langs strandene, og genskabe sunde fiskebestande. De mange miljøfordele ved aktiv naturgenopretning suppleres af øget rekreativ værdi for både befolkningen og "Blå turister", der opsøger de udstrakte strande og kystnære områder som Danmark er så rig på. Så naturgenopretning i havet kan endda betale sig i form af øget turisme.

Havet og dets unikke oplevelser tiltrækker mange turister. Fotograf: Jon C. Svendsen og Allan Scheller

Danskerne kan hjælpe folk i Norge

En vigtig faktor i marin biodiversitet er sten, eller mere præcist hårde overflader. Danmark er fattigt på sten, så igennem de sidste hundrede år har vi fisket sten op til byggeri fra vores naturlige stenrev. Alle kender de store sten som i dag udgør vores havnemoler. I vores nabolande er det omvendt. I f.eks. Norge giver byggerier af veje og anden infrastruktur store mængder overskudssten. Stenene udgør et her et miljøproblem. Der er nu etableret kontakt, og der arbejdes på at de sten, som er et problem i Norge, kan give biodiversitet i Danmark i en hidtil uset skala. Det er en unik mulighed, men det kræver viden og en national strategi, som politikerne bør understøtte.

National marin naturgenopretning

Genopretning af et sundt hav støttes i dag primært af private fonde, som i samarbejde med forskere og lokale initiativtagere har genoprettet nogle små isolerede områder i havet. De 10 mio. kr. som staten har afsat til naturgenopretning i Øresund, vil højst kunne tilføje nogle få ha stenrev. Til sammenligning planlægger man naturgenopretning af 75.000 ha urørt skov i den vedtagne naturpakke. Der er behov for at brede initiativet ud til havets skove og kystnære habitater og sikre et nationalt perspektiv, så naturgenopretningen ikke begrænses til nogle få afgrænsede farvande. Hvorfor er det kun Øresund, som politikerne har øje på? Hvad med havet i Lillebælt eller Storebælt? Eller havet omkring Sydsjælland? Er de områder uden for politikernes synsvidde? Vi skal tænke i langt større skala og høste mulighederne for at styrke både biodiversitet, vandkvalitet, kystbeskyttelse og havets evne til at lagre CO₂ og modstå klimaforandringer. Befolkningen har vist politikerne vejen med de mange små projekter i forskellige havområder i Danmark. Det er på tide, at der også på nationalt plan allokeres flere midler til havnaturen nu.

Peter A.U. Stæhr, Karsten Dahl, Stiig Markager, Jørgen Hansen og Dorte Krause-Jensen er forskere på Institut for Bioscience ved Aarhus Universitet

Jon C. Svendsen er seniorforsker ved DTU Aqua

Torben B. Jørgensen er biolog i Limfjordsrådet

Bo Mammen Kruse er biolog i Als Stenrev og ejer af konsulentvirksomheden HavNatur

Allan Scheller er ildsjælen, der driver foreningen Køge Bugt Stenrev

Ib Ivar Dahl er formand for Helnæs Bugts Fiskeriforening

Kaare Ebert er biolog i Danmarks Sportsfiskerforbund

Dette indlæg er alene udtryk for skribenternes egen holdninger.